

Kapitola VII. Zajištění personálních kapacit – kapacity a vzdělávání nelékařských zdravotnických pracovníků

<https://nzip.cz/koncepce2025#nlzp>

Analýza stávajícího stavu a východiska koncepce

Personální zajištění zdravotních služeb je nepochybně jedním z nejobtížnějších úkolů veřejného zdravotního systému ve většině vyspělých států. Jde o agendu vyžadující dlouhodobé plánování, na sebe navazující součinnost více resortů a také alokaci nezanedbatelných finančních zdrojů do vzdělávacího systému. Personální stabilizace často vyžaduje implementaci velmi komplexních opatření, což je případ i České republiky. České zdravotnictví bohužel v rostoucí míře limituje nedostatečná kapacita nelékařských zdravotnických pracovníků, a to ve více profesích. Dlouhodobě nedostatečná a klesající kapacita všeobecných sester, radiologických asistentů a dalších nelékařských zdravotnických profesí je v kontrastu se zvyšující se poptávkou stárnoucí české populace po zdravotních službách. Chybějící personální kapacity ohrožují v dalším desetiletém horizontu dostupnost i kvalitu péče.

Podle dat Národního zdravotnického informačního systému ve zdravotnictví aktuálně působí cca 83 tisíc sester, avšak v různých oborech napříč systémem jich již nyní přibližně 3 tisíce schází. Velmi varující je také to, že další tisíce sester v dohledné době v zaměstnání pravděpodobně skončí z důvodu odchodu do důchodu. Více než 12 tisíc všeobecných sester je starších 60 let a dalších 1 600 sester již dokonce přesáhlo věkovou hranici 70 let. Sestry chybí jak v akutní, tak i dlouhodobé a následné péči. Nejproblematičtější je pak situace v sociálních a zdravotně sociálních službách, kde věku 60 let dosahuje až pětina sester. Přitom jde o segment, který bude muset nevyhnutelně kapacitně růst s postupujícím demografickým stárnutím populace. Problematika se týká i dětských sester a porodních asistentek. Co se týče radiologických asistentů, v nadcházejících deseti letech bude odchod do důchodu hrozit u zhruba 32 procent dnešních kapacit, což znamená až 1250 úvazků. Objem na tuto odbornost vázaných výkonů přitom za posledních 10 let vzrostl o téměř 22 procent, přičemž problém ještě umocňuje nerovnoměrná distribuce kapacit mezi poskytovateli. U přibližně padesáti poskytovatelů lůžkové péče již dnes není provoz techniky kryt odpovídajícím počtem úvazků radiologických asistentů. Celkově již nyní registrujeme chybějící kapacitu radiologických asistentů v objemu cca 200 úvazků.

Problémy s dostupnou kapacitou hrozí i v nemenší míře u odborností zdravotnický záchranář a nutriční terapeut. Zdravotničtí záchranáři sice nejsou ohroženi demografickým stárnutím, je ale třeba alespoň částečně kompenzovat ukončení vzdělávání této profese na VOŠ v roce 2019, což přineslo výpadek pětileté produkce absolventů ve výši zhruba 700 zdravotnických záchranářů. Problémem je také velmi rozdílná úvazková kapacita mezi regiony, kdy se rozsah v přepočtu úvazků na 100 tisíc obyvatel pohybuje mezi 19,2 až 63,1. Celková chybějící kapacita zdravotnických záchranářů u zdravotnických záchranných služeb je cca 100 úvazků; v kapacitně poddimenzovaných regionech, jako je Moravskoslezský, Karlovarský, Olomoucký, Jihomoravský či Pardubický kraj, pak existuje potenciál uplatnit dalších 500 až 600 úvazků. Další poptávku po této profesi generují nemocnice a segmenty řešící urgentní a zdravotně krizové situace v terénu. V tuto chvíli v České republice záchranáře vzdělává deset škol, ačkoli jen záchranných služeb je čtrnáct. Žádoucí je rovněž posílit kapacity nutričních terapeutů, kde sice nehrozí demografické stárnutí, ale jejich kapacity nestačí k pokrývání narůstajícího objemu zdravotních a zdravotně sociálních služeb.

Závěrem provedených datových auditů personálních kapacit je fakt, že po roce 2030 hrozí kritická situace v řadě nelékařských profesí. Proto je nutné v následujících letech věnovat pozornost posílení vzdělávacích kapacit, zejména pak navýšit počet studentů nejvíce ohrožených oborů na vysokých školách. Tento krok může vyjít z pozitivní zkušenosti s programem podpory výuky všeobecného lékařství, který byl zahájen v letech 2018–2019. Lékařské fakulty náročné parametry programu naplnily a počet studujících budoucích lékařů narostl o téměř 30 %. Byla tak připravena platforma, která má velký potenciál pokrýt rostoucí potřebu lékařů a také nahradit ztrátu kapacit z důvodů demografického stárnutí lékařů.

Iniciace podobného programu, který by směřoval k navýšení produkce vysokoškolsky vzdělaných nelékařů, by významně napomohla řešení hrozících kapacitních rizik. Vzdělávání lékařů i nelékařů na vysokých školách je přitom velmi efektivní a vede k uplatnění absolventů v systému veřejného zdravotního pojištění. Pozitivní zprávou je, že v posledních letech absolventi zdravotnických oborů nastupují do zaměstnání v oboru. Např. ze všeobecných sester, které získaly odbornou způsobilost mezi lety 2018 a 2022, jich nyní ve zdravotnictví aktivně pracuje více než 80 %, u praktických sester je to pouze 50 %. Tato čísla ovšem mohou být zkreslená tím, že někteří absolventi ještě dále pokračují ve studiu (sestry bakalářky v magisterském navazujícím studiu a praktické sestry ve studiu připravujícím na výkon povolání všeobecné či dětské sestry, případně jiného zdravotnického povolání). Část výpadku aktivních kapacit je rovněž způsobena mateřstvím mladých sester, které po dokončení vzdělávání zakládají rodinu.

Vzdělávání nelékařů je nastaveno dobře, je však nutné neustále zlepšovat jak vzájemnou propustnost a provázanost vzdělávacích a studijních programů, tak propojení vybraných nelékařských zdravotnických oborů. Problém je dědictví proběhlých reforem, kdy v řadě oborů existuje jak bakalářské studium, tak odborné studium na vyšší odborné škole. Současně v ČR existují i čtyřletá maturitní studia, která připravují absolventy na výkon „asistentských“ zdravotnických povolání (např. laboratorního asistenta, asistenta zubního technika), přičemž míra jejich využití je omezená. Jedná se tak vlastně o kombinaci systému německého

a anglosaského. Zvláštností je pak studium sester, kdy český vzdělávací systém vedle všeobecných sester vychovává i praktické sestry.

I přes tyto limitace je pro systém velkou šancí relativně vysoký zájem o studium zdravotnických profesí mezi mladými lidmi. Aktuálně například na základě opatření krajů dokázaly VOŠ podstatně navýšit počet studujících v sesterských oborech, obdobně pozorujeme velký zájem o studium zdravotnických lyceí. Ministerstvo opakovaně oslovilo hejtmany krajů ve věci přijetí maximálního počtu uchazečů při přijímacím řízení úspěšných zájemců o vzdělávání ve zdravotnických oborech. Některé střední a vyšší odborné školy již své kapacity podstatně navýšily. V současné době v ČR působí 35 VOŠ s produkcí 570 studentů ročně, k tomu navíc 16 vysokých škol s produkcí 680 absolventů.

Cílem personální stabilizace resortu zdravotnictví ovšem nemůže být pouze zabezpečení odpovídajícího početního stavu: neméně významné je rovněž zajištění optimální struktury profesí, optimalizace jejich kompetencí a garance celoplošného pokrytí služeb ve všech regionech. Zde je problémem dlouhodobá absence plánování pracovních sil ve zdravotnictví. Mapy vzdělavatelů a mapy poskytovatelů zdravotní péče ukazují, že existují velké regionální oblasti, kde je více než jedna nemocnice, mnoho poskytovatelů ambulantní péče a poskytovatelů sociálních služeb poskytujících zdravotní péči, ale přitom v takové oblasti je jen jeden vzdělavatel produkující všeobecné sestry v bakalářském studiu a jeden vzdělavatel vzdělávající všeobecné sestry na VOŠ. Produkce absolventů je tak nízká, že nemůže přirozeně saturovat obměnu zdravotnických pracovníků ve své spádové oblasti. U řady nelékařských profesí nadto evidujeme velmi významné rozdíly v dostupné kapacitě mezi regiony ČR, což souvisí s neoptimálně budovanou infrastrukturou služeb a do značné míry také s nižší atraktivitou některých oblastí pro čerstvě vystudované zdravotnické pracovníky.

Další výzvou je otázka kompetencí nelékařských pracovníků. Řadu méně odborných činností, zejména administrativních, stále musí zbytečně vykonávat zdravotničtí pracovníci. Tento problém je ale dán spíše neochotou vedení pracovišť měnit zaběhnuté postupy a hledat cesty k větší efektivitě práce např. zapojením administrativních pracovníků. Ministerstvo zdravotnictví reagovalo na podněty z praxe a od roku 2019 pořádá ve spolupráci s Institutem pro postgraduální vzdělávání ve zdravotnictví nový kurz Administrativní pracovník ve zdravotnictví. Díky němu je možné ve zdravotnictví zaměstnat nezdravotnické pracovníky, kteří mohou lékařům a sestrám pomáhat s administrativou. Cílem je ulevit zdravotníkům od administrativy a umožnit jim, aby věnovali více času pacientům.

Opatření realizovaná pro personální stabilizaci nelékařských zdravotnických profesí

Pro dlouhodobě udržitelný rozvoj personálních kapacit zřídilo ministerstvo zdravotnictví **Strategickou skupinu pro personální zajištění resortu zdravotnictví**, ve které jsou zastoupeni všichni relevantní zástupci vzdělavatelů, poskytovatelů i plátců zdravotní péče. Ministerstvo tak ustavilo odbornou platformu, kde lze veškeré definované problémy řešit ve spolupráci s širokou odbornou veřejností.

S cílem vytvoření sady nástrojů pro řízení lidských zdrojů ve zdravotnictví využilo MZ ČR příležitost k zapojení do mezinárodního projektu Joint Action on HEalth woRkfOrce to meet health challEngeS, („JA HEROES“) v rámci programu EU pro zdraví. Společná akce JA HEROES si klade za cíl podpořit budování administrativní kapacity členských států a rozvoj znalostí o datových zdrojích, které jsou potřebné pro komplexnější plánování personálních kapacit ve zdravotnictví a budování kapacit pro účinné predikce a plánování personálních kapacit ve zdravotnictví.

Co se týče vysokoškolského studia ve zdravotnických oborech, MZ ČR udržuje dlouhodobou spolupráci s Národním akreditačním úřadem (NAÚ) a kontroluje pro NAÚ studijní programy, zda odpovídají právním předpisům z pohledu splnění minimálních požadavků na studijní programy regulovaných zdravotnických povolání. Obě instituce se zaměřují na kvalitu vzdělávání, zástupce ministerstva je rovněž pověřenou osobou pro výkon kontrolní činnosti NAÚ. Pravidelná spolupráce se vzdělavateli vede k nastavení tzv. **kvalifikačních standardů**. Prostřednictvím kvalifikačních standardů jsou podrobněji stanoveny minimální požadavky na studijní programy vysokých škol nebo vzdělávací programy vyšších odborných škol. Cílem je stanovit zejména minimální počty hodin teoretické a praktické přípravy a stanovit její nepodkročitelný rozsah tak, aby bylo zajištěno kvalitní profesní vzdělávání na výkon zdravotnického povolání a aby absolventi daných programů byli odpovídajícím způsobem a kvalitně připraveni k výkonu povolání. V této souvislosti MZ ČR působí i jako mediátor mezi vzdělavateli a zástupci profesních organizací pro sblížení praktických požadavků současného zdravotnického systému a obsahu vzdělávání.

V rámci připravovaných inovací ve výuce se MZ ČR zabývalo četnými podněty na zrušení či nahrazení bakalářských prací. K tomuto podnětu již v roce 2022 proběhla diskuse s předsedkyní Asociace vysokoškolských vzdělavatelů nelékařských zdravotnických profesí v ČR; na podnět reagovaly všechny vysoké školy ve shodě, a to názorem k zachování závěrečných bakalářských prací, kromě vysoké školy ČVUT. Samozřejmostí je podpora využívání moderních prostředků informačních a komunikačních technologií a práce s informacemi: tato témata jsou obsažena v oblasti všeobecně vzdělávacích předmětů ve zdravotnictví (např. modely – low-fidelity a high-fidelity simulátory). Dalším inovativním opatřením ke stabilizaci počtu vzdělávaných zdravotnických pracovníků jsou stipendia. MZ umožnilo již v roce 2019 změnou řízovacích listin všem svým státním příspěvkovým organizacím, aby bylo možné poskytovat stipendia studentům a studentkám zdravotnických oborů.

MZ ČR jedná s MŠMT o obsahu vzdělávání oboru Zdravotnické lyceum a o možném uplatnění těchto absolventů ve zdravotnictví. Cílem je vytvořit podmínky, aby titi absolventi mohli ve zdravotnictví vykonávat povolání jako je správce dat, administrativní pracovník ve zdravotnictví apod. Ve spolupráci s MŠMT proběhne ověřování zájmu a úspěšnosti studentů zdravotnických lyceí ve studiu na vyšších odborných a vysokých školách.

Problém s nedostatkem nelékařských zdravotnických pracovníků navrhuje ministerstvo řešit **dlouhodobým programem podpory výuky v kapacitně ohrožených oborech**. MZ ČR připravilo program podpory výuky vybraných nelékařských profesí obdobně, jako byl připraven dlouhodobý program pro podporu lékařských fakult připravující studenty „mediky“ na výkon

povolání lékaře. Program podpory výuky vybraných nelékařských profesí vychází z doloženého nedostatku kapacit vysoce kvalifikovaného nelékařského zdravotnického personálu a reaguje na rostoucí potřebu zajištění péče pro stárnoucí populaci. Produkce fakult bude posílena jak v ošetrovatelských oborech (Všeobecné ošetrovatelství, Pediatrické ošetrovatelství, Porodní asistence), tak v některých dalších nelékařských oborech (Zdravotnické záchranářství, Radiologická asistence a Nutriční terapie). Záměr je navýšit počty studujících celkově o 20 %, u kapacitně nejvíce ohrožených odborností až o 40 %. K programu se aktivně přihlásilo 18 vysokoškolských vzdělavatelů s potenciálem pokrýt zvýšenou produkcí hrozící propad kapacit NLZP. Konkrétní parametry navrženého programu jsou následující:

- Program je navržen na dobu 12 let.
- Finanční krytí se bude odvíjet od reálných počtů studujících, nejde tedy o paušální financování bez kontroly produkce.
- Finanční model pokrývá nejen vlastní navýšení produkce, ale také dorovnání odměn vyučujících na průměrnou úroveň mezd všeobecných sester v akutních nemocnicích.
- Program obsahuje prvky usnadňující prostupnost a navyšující kvalitu studia, např. klesající počet studentů na úvazek učitele apod.
- Při předpokládané celkové úspěšnosti studia 70 % má program potenciál během 12 let vychovat následující počty pracovníků:
 - všeobecná sestra: 11 078
 - porodní asistentka: 2 539
 - dětská sestra: 1 547
 - radiologický asistent: 1 728
 - zdravotnický záchranář: 3 573
 - nutriční terapeut: 1 250

Výše uvedená produkce odpovídá kapacitním potřebám zdravotnického systému a kryje očekávané odchody pracovníků do důchodu v následujících cca 10–12 letech. Výjimkou jsou všeobecné sestry, kde je potřebný objem nových absolventů odhadován minimálně na 24 000 úvazků. Vzdělávání v tomto oboru tedy nemůže probíhat jen na vysokých školách: neméně významná je produkce VOŠ. Aktuální roční produkce sester studujících na VOŠ je cca 570 a od roku 2021 vyšší odborné školy navýšily počet nově studujících o 40–50 %. Lze tedy předpokládat, že VOŠ v dalších 12 letech vychovají dalších cca 11 000 všeobecných sester.

Dalším nezbytným krokem je **efektivní využívání vzdělání a schopností nelékařských zdravotnických pracovníků a posílení týmové spolupráce**. Nelékařští zdravotničtí pracovníci jsou dnes významně vzdělanější, než tomu bylo na počátku století. Kvalifikační příprava se posunula ze středních škol na terciární tříletou či pětiletou odborně zaměřenou kvalifikační přípravu, která následně pokračuje profesním vzděláváním v certifikovaných kurzech, ve specializačním vzděláváním nebo dalšími navazujícími magisterskými či doktorskými studii na vysokých školách. Oficiálně se však míra působnosti těchto profesí vymezená legislativou v ČR nikterak nemění. V posledním období odborná veřejnost diskutuje o efektivitě tohoto procesu, resp. do jaké míry a jak efektivně využíváme vzdělávání a schopnosti jednotlivých členů zdravotnického týmu.

V blízké budoucnosti je tedy žádoucí rozšířit **kompetence nelékařských zdravotnických pracovníků** o definice, s jakou mírou samostatnosti budou moci vykonávat praxi, jak dalece budou moci některá vyšetření či ošetření sami indikovat bez indikací lékařů a jakým způsobem budou tyto kompetence formálně deklarovány ve vyhlášce, kterou se vydává seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami. Potenciál posilování kompetencí NLZP vidí MZ ČR v oblasti primární péče, preventivní péče zdravé populace a edukace a vyhodnocování péče pomocí národních standardizovaných protokolů u pacientů s chronickým onemocněním (např. osteoporózou, chronickou a nehojící se ránou, CHOPN, DM II. typu).

Aktuálně resort zdravotnictví vydal např. stanovisko k **uplatnění zdravotnických pracovníků v sociálních službách a prostupnosti těchto profesí**, což je zásadní krok k posílení kapacit a produkce komunitní ošetrovatelské péče a sociálně zdravotní péče.

Konkrétně, odborná způsobilost k výkonu pracovníka v sociálních službách se získává dle ustanovení § 116 odst. 5 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, absolvováním akreditovaného kvalifikačního kurzu pracovník v sociálních službách, do kterého mohou vstoupit osoby s minimálně základním vzděláním. Nicméně ne všichni zájemci z řad nelékařských zdravotnických povolání musí akreditovaným kvalifikačním kurzem projít, pokud chtějí v sociálních službách pracovat. Povolání pracovníka v sociálních službách může vykonávat rovněž ten, kdo získal dle zákona č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), ve znění pozdějších předpisů, způsobilost k výkonu zdravotnického povolání:

- sanitáře, který absolvoval akreditovaný kvalifikační kurz v oboru všeobecný sanitář přede dnem 1. ledna 2007 (přechodné ustanovení § 40 vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách),
- ošetrovatele (§ 36 zákona č. 96/2004 Sb.),
- praktické sestry, všeobecné sestry, dětské sestry, porodní asistentky, zdravotnického záchranáře, lékaře (tato povolání mají zároveň způsobilost k výkonu povolání ošetrovatele).

Povolání pracovníka v sociálních službách mohou vykonávat rovněž osoby, které absolvovaly:

- část studia pro přípravu lékařů,
- část studia pro přípravu všeobecných sester, dětských sester či porodních asistentek,
- část studia pro přípravu zdravotnických záchranářů,
- část studia pro přípravu praktických sester (tyto osoby mají zároveň způsobilost k výkonu povolání ošetrovatele).

Dále, zákonem č. 89/2021 Sb., o zdravotnických prostředcích a o změně zákona č. 378/2007 Sb., o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů (zákon o léčivech), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 89/2021 Sb.“) byla **nově ukotvena pravomoc nelékařských zdravotnických povolání se specializovanou způsobilostí nebo zvláštní odbornou způsobilostí předepisovat vybrané zdravotnické prostředky**. Současně novelou zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů,

provedenou zákonem č. 371/2021 Sb., se upravily okolnosti a podmínky, při jejichž splnění je umožněna úhrada ze zdravotního pojištění vybraných zdravotnických prostředků poskytovaných v rámci ošetrovatelské péče, pokud byly předepsány všeobecnou sestrou nebo dětskou sestrou.

Dalšího **posílení postavení nelékařských zdravotnických pracovníků v systému zdravotní péče** bylo dosaženo vyhláškou č. 158/2022 Sb., která upravila vyhlášku č. 55/2011 Sb., o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků provázáním činností některých zdravotnických pracovníků tak, aby bylo dosaženo co do rozsahu širší možné, a přitom kvalitní a bezpečné zdravotní péče. Konkrétním příkladem je rozšíření rozsahu kompetencí dětských sester, všeobecných sester, sester specialisek, zdravotnických záchranářů specialistů, zdravotnických pracovníků vykonávajících své povolání na úseku ochrany a podpory veřejného zdraví.

V listopadu 2022 došlo k rozšíření kompetencí vybraných nelékařských zdravotnických profesí též zavedením **třístupňového modelu psychoterapeutické péče**. Vedle lékařů s nástavbovou specializací a psychologů ve zdravotnictví s atestací v oboru psychoterapie mohou vybrané psychoterapeutické a psychosociální intervence poskytovat další nelékařské zdravotnické profese (např. sestry, adiktolog, zdravotně-sociální pracovníci) po prohloubení jejich kvalifikace v psychoterapii. V únoru 2023 ministerstvo vydalo minimální požadavky na rozsah a obsah vzdělávacího programu certifikovaného kurzu „Psychosociální intervence“ a minimální požadavky na rozsah a obsah vzdělávacího programu certifikovaného kurzu „Psychoterapeutická konzultace“.

Připravují se **Národní standardizované operativní protokoly (NSOP)** v ošetrovatelství. Jde o klíčový krok ke sjednocení a zlepšení kvality ošetrovatelské péče v České republice a v prevenci možných pochybení v klinické praxi. NSOP nahradí již vydané Národní ošetrovatelské postupy (NOP), které budou dle nových procesních kroků průběžně aktualizovány a transformovány na NSOP. Národní standardizované operativní protokoly pro NLZP mají široké využití a přínosy.

Pro podporu vzdělávání a rozšiřování kompetencí sester se připravuje řada projektových záměrů, například v oblasti poskytování zdravotní péče ve vlastním sociálním prostředí pacienta, kde ministerstvo s podporou NCO NZO připravuje projektový záměr s názvem Zvyšování kvality a dostupnosti domácí péče prostřednictvím zavádění nových metod a technologií (zkrácený název Domácí péče) připraveným do výzvy č. 046 OPZ+ (vyhlášeno v lednu 2023). Projekt se zaměřuje na tvorbu a pilotní ověření systémového řešení zvyšování kvality a dostupnosti domácí péče s využitím dostupných technologií a case managementu.

V návaznosti na posilování kompetencí a rozšiřování uplatnění nelékařských zdravotnických profesí je nutné zlepšovat **finanční ohodnocení nelékařských zdravotnických profesí**. Ve spolupráci s MPSV od 1. 1. 2023 došlo k narovnání odpočtu let praxe při zařazení zaměstnance do 11.–16. platové třídy (odstranění rozdílu mezi vzděláním na VŠ a VOŠ).

Vedle toho je strategickým záměrem ministerstva co nejvíce **zprůchodnit systém kvalifikačního vzdělávání a následného profesního vzdělávání, včetně vzdělávání specializačního**. Ministerstvo usiluje o propojení vybraných oborů vzdělání kategorie H–M–N

ve skupině oborů vzdělání 53 – Zdravotnictví ve vybraných středních a vyšších odborných školách. Ve spolupráci s MŠMT bylo v letech 2021–2023 vyhlášeno pokusné ověřování stupňovitěho propojení v oborech:

- 53-41-N/11 Diplomovaná všeobecná sestra pro absolventy oboru vzdělání 53-41-M/03 Praktická sestra, 53-41-H/01 Ošetřovatel
- 53-41-N/5 Diplomovaná dětská sestra pro absolventy oboru vzdělání 53-41-M/03 Praktická sestra, 53-41-H/01 Ošetřovatel
- 53-41-M/02 Nutriční asistent, 53-41-N/4 Diplomovaný nutriční terapeut

V plánu je připravit a vyhlásit pokusné ověřování v dalších odbornostech.

Ministerstvo též apeluje na zprůchodnění vzdělávání vyšších odborných a vysokých škol tak, aby absolventi VOŠ nemuseli v podstatě opakovat své vzdělání v bakalářském studiu ve chvíli, kdy by měli zájem o studium magisterské. Ministerstvo podporuje vznik detašovaných pracovišť středních zdravotnických škol, event. vyšších odborných škol u fakultních nemocnic (již vzniklo detašované pracoviště ve FTN v Praze a v Jihočeském kraji).

Dalším nástrojem je **modernizace specializačního vzdělávání**, která přinese jeho větší flexibilitu, větší dostupnost, provázanost modulového vzdělávání, stupňovité propojení vybraných oborů a zkrácení délky vzdělávání, modernizaci organizace, metod, forem vzdělávání, zavádění on-line vzdělávání, e-learning, virtuální simulace, interdisciplinární vzdělávání, stipendia, finanční podporu a podporu mentorství.

Pro sdělení a zpřehlednění již dnes existující částečné provázanosti a dostupnosti oborů specializačního vzdělávání všeobecných sester zpracovalo MZ ČR společně s NCO NZO metodické doporučení, které přibližuje, co lze z jedné specializace započítat do druhé, demonstruje oblasti (okruhy) znalostí a dovedností, které všeobecná sestra v absolvovaném specializačním vzdělávání nezískala nebo získala v jiném rozsahu, a které může získat nejen absolvováním dalšího specializačního vzdělávání, ale též absolvováním certifikovaných kurzů.

Dlouhodobě se daří rovněž **optimalizace specializačního vzdělávání**. Jedná se o podporu dostupnosti specializačního vzdělávání všeobecných sester mezi nejčastěji požadovanými obory prostřednictvím započítání předchozího vzdělávání, které povede ke zkrácení vzdělávací cesty v těchto oborech:

- ošetřovatelská péče v interních oborech
- ošetřovatelská péče v chirurgických oborech
- ošetřovatelská péče v geriatrici
- domácí a hospicová péče
- intenzivní péče

Je připravována **plná elektronizace specializačního a nástavbového vzdělávání**, která zdigitalizuje např. akreditační řízení, zařazování do specializačních oborů, přihlašování se k atestačním zkouškám. Potřebná elektronizace vzdělávání pomůže efektivněji využít kapacity školitelů i čas školenců a skutečně zlepšit kvalitu jejich vzdělávání. Výsledkem v roce 2025 by

měl být jednodušší, rychlejší a efektivnější systém Administrace specializačního a nástavbového vzdělávání, který zajistí kvalitní přípravu budoucích zdravotnických pracovníků.

Výstavba nového simulačního centra intenzivní medicíny ve FN v Motole a dovybavení stávajících simulačních center lékařských fakult veřejných vysokých škol a zařazení simulací jako standardního vzdělávacího nástroje do systému vzdělávání zdravotnických pracovníků je dalším opatřením, které je realizováno pro kontinuální zvyšování kvality, dostupnosti a efektivity zdravotní péče.

MZ ČR již umožňuje vzdělávání v kvalifikačních kurzech, certifikovaných kurzech nebo ve specializačním vzdělávání realizovat vedle denní formy též formou kombinovanou. Teoretická část vzdělávání může probíhat formou distanční; praktickou část, resp. plnění stanoveného počtu zdravotních výkonů, lze částečně plnit/nahradit simulací.

Je nutné zaměřit pozornost i na **zlepšení prevence negativních dopadů psychické a fyzické zátěže zdravotnických pracovníků**. Pozornost je naplňována zaváděním systému psychosociální intervenční služby (dále jen „SPIS“) nejen u zdravotnických záchranných služeb, ale i u poskytovatelů zdravotních služeb, kteří poskytují lůžkovou nebo ambulantní péči. SPIS je zajištěn prostřednictvím příspěvkové organizace v přímé řídicí působnosti ministerstva NCO NZO v oblasti koordinační, organizační a vzdělávací. V roce 2022 byla NCO NZO poskytnuta částka 3 389 000 Kč jako účelová provozní dotace na pokrytí nákladů SPIS a pokrytí nákladů na provoz krizové linky, která byla zřízena v souvislosti s epidemickou situací na základě pověření ministerstva.

Kromě toho je žádoucí řešit **nadlimitní a dlouhodobou zátěž pracovníků ve zdravotnictví** v souvislosti s pracovními podmínkami a soustavně vzdělávat zdravotnické pracovníky v prevenci vzniku muskuloskeletálních poruch (MSD) souvisejících s prací, zavádět podporu osvojením vhodných zvládacích technik s důrazem na souvislosti mezi MSD a psychosociálními rizikovými faktory.

Aktuálně ministerstvo s NCO NZO připravuje projektový záměr s názvem **Koncepce zavádění inovativních strategií ke zvýšení psychické a fyzické odolnosti zdravotníků** vedoucí k posílení odolnosti zdravotního systému, kterým se rozšíří portfolio péče o zaměstnance prostřednictvím budování dalších týmů psychosociální podpory a vzdělávacích aktivit zdravotnických pracovníků např. v prevenci vzniku MSD.

Dalším připravovaným projektem MZ s podporou NCO NZO je projekt supervize a kompetence všeobecných sester, dětských sester a porodních asistentek a dalších nelékařských zdravotnických pracovníků, jehož cílem je vyškolení intervizorů a zavedení supervizních metod jako nástroje profesního růstu, podpory měkkých dovedností a programů snižující zátěž.

V neposlední řadě je na místě komplexně přehodnotit i **počet a složení ošetrovatelských týmů ve směnách**. MZ ČR se zabývá složením ošetrovatelských týmů, a to nejen v návaznosti na personální vyhlášku a minimální požadavky, ale i v rámci zlepšení pracovních podmínek nelékařských zdravotnických pracovníků. Od 1. 5. 2024 je připraveno spuštění pilotního měření náročnosti a nákladů ošetrovatelské zátěže, a to v úzké spolupráci s ÚZIS ČR a zástupci poskytovatelů zdravotních služeb. Předmětem projektu je zmapování činností sester, resp.

zhodnocení měření ošetrovatelské zátěže na jednotlivých pracovištích. Vedle oborů (pracovišť) se bude sledovat:

- časová náročnost poskytované péče dle vykázaných individuálních výkonů
- denní obrátka pacientů
- průměrná délka hospitalizace propuštěných pacientů daného pracoviště
- podíl standardních ošetrovacích dnů u pacientů sledovaných pracovišť
- důvod přijetí pacienta na sledované pracoviště
- vykázané kategorie pacienta
- počet vykázaných ošetrovacích dnů dle kalendářních dnů
- počet zemřelých pacientů na pracovišti

V závislosti na exaktně podchycenou náročnost péče je záměrem **upravit pracovní podmínky** nastavením optimálního profilu personálního zabezpečení ze stran ošetrovatelského personálu úpravou personální vyhlášky.

Jako uznání za mimořádný přínos v oboru ošetrovatelství, a v souladu s nařízením vlády č. 248/2007 Sb., o oceněních v oblasti zdravotnictví udělovaných ministerstvem zdravotnictví, MZ ČR od roku 2022 každoročně uděluje ocenění PhDr. Alice Garrigue Masarykové. Ocenění je spojeno s finanční odměnou ve výši 100 000 Kč. Podařilo se vypracovat a vydat novou Koncepti domácí péče, Koncepti ošetrovatelství a připravují se koncepce dalších nelékařských oborů.

Realizované kroky a cíle koncepce do roku 2025

Obsah nové koncepce resortu v oblasti zajištění a stabilizace personálních kapacit nelékařských zdravotnických profesí zahrnuje zejména následující opatření a novely legislativních norem:

- Hrazení přeshraniční péče zdravotními pojišťovnami
- Zvýšení podílu a posílení odpovědnosti zdravotních pojišťoven na budování sítě, zejména posílením dostupnosti primární péče
- Posílení personálních kapacit nelékařských oborů a jejich kompetencí
- Posílení postavení nelékařských zdravotnických pracovníků v systému zdravotní péče
- Uplatnění zdravotnických pracovníků v sociálních službách a prostupnosti těchto profesí
- Řešení nadlimitní a dlouhodobé zátěže pracovníků ve zdravotnictví
- Zlepšení prevence negativních dopadů psychické a fyzické zátěže zdravotnických pracovníků
- Vybudování funkční datové základny sledující a predikující potřebné kapacity nelékařských zdravotnických profesí v regionálně specifických modelech
- Modernizace vzdělávání nelékařských zdravotnických oborů a zajištění vyšší prostupnosti na sebe navazujících úrovní vzdělávání
- Posílení spolupráce se vzdělavateli a nastavení tzv. kvalifikačních standardů
- Zákon o valorizaci úhrad za státní pojištění

- Novela zákoníku práce
- Novela personální vyhlášky
- Novela katalogu prací
- Novela vyhlášky o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků
- Novela zákona o veřejném zdravotním pojištění
- Novela vyhlášky, kterou se vydává seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami

Cíle koncepce do roku 2025

- Zvýšení prostupnosti a provázanosti vzdělávacích a studijních programů a vybraných oborů
- Ustavení možnosti společné akreditace pracovišť, sdílených praxí apod.
- Plná elektronizace administrativy spojené se vzděláváním NLZP (program Administrátor implementovaný v specializačním i nadstavbovém vzdělávání)
- Zjednodušení a modernizace vzdělávacích programů a procesu akreditací, posílení prostupnosti na sebe navazujících úrovní vzdělávání
- Optimalizace specializačního vzdělávání
- Posílení samostatnosti, odpovědnosti a kompetencí nelékařských zdravotnických pracovníků
- Připravená koncepce zavádění inovativních strategií ke zvýšení psychické a fyzické odolnosti zdravotníků
- Posílení personálních kapacit prostřednictvím navýšení počtu studentů v kapacitně ohrožených oborech na lékařských fakultách a dalších vysokých školách
- Zavedený systém publikace a aktualizace Národních standardizovaných operativních protokolů (NSOP) v ošetrovatelství